

de Lorenzo Tardo Ieromonaco, de la Grottaferrata, prieten și colaborator al lui I. D. Petrescu. Acest Theoriticon prezintă mare interes pentru o cercetare comparată a semiografiei muzicii vechi bizantine; punându-l alături de alte gramatici aflate în manuscrise românești — cum ar fi de exemplu *Ms. III-88 B.C.U. Iași* (sec. XVI) și *Ms. 293/B.A.R.* (sec. XVIII) — *Ms. barb. grec 300* ne oferă posibilitatea unei cercetări comparate și evolutive a semiografiei muzicii vechi bizantine, dar și a structurii modale a acestei atât de mult controversate arte. Am copiat ultimele file ale manuscrisului, care-mi lipseau din fotocopiile primite în dar de la I. D. Petrescu, cercetînd în continuare și alte manuscrise bizantine catalogate în această celebră bibliotecă: *Ms. barb. gr. 301* (un Irmologhion din secolul al XVI-lea, conținînd cîntări de Ioannes Kukuzeles), *Ms. barb. gr. 468* (un Antologhion din secolul al XVI-lea), sau manuscrisele cu notație alfabetică din secolele X—XII: *Vat. lat. 9496*, *Reg. lat. 222*, *Reg. lat. 466*, *Vat. lat. 5319*, *Reg. lat. 334 etc.*, de mare interes paleografic și teoretic muzical.

La Assisi, în Museo Tesoro, este expus un manuscris din secolul al XIII-lea, un Missale frumos ornamentat, cu miniaturi artistice lucrate și cu o notație muzicală lineară quadrată.

La Biblioteca Centrală Națională din Roma din apropierea Universității (mai bine zis a Cetății universitare), condus tot de profesoara Sabina Teius, am cercetat carte veche muzicală, partituri de muzică gregoriană, reviste rare de etnomuzicologie cu numeroase implicații în vechile obiceiuri folclorice românești, etc., fiind impresionat de excelenta organizare a acestei imense biblioteci și de rapiditatea cu care ne-au fost puse la dispoziție cărțile dorite.

După un prea scurt popas în Florenza, m-am oprit la Siena, unde am avut ferictul prilej de a vizita celebra Accademia musicale Chigiana, din Palazzo Chigi-Saracini (sec. XIII), unde poate fi admirată o superbă colecție de instrumente muzicale din diferite epoci, dar și bustul lui George Enescu, așezat într-una din sălile acestei Accademia.

În Veneția am avut prilejul de a vizita biblioteca Conservatorului Benedetto Marcello, în care era de altfel organizată o expoziție de manuscrise și carte veche muzicală italiană, din epoca renascentistă. Dar impresia cea mai puternică mi-a provocat-o celebra Biblioteca Nazionale Marciana. Aici am luat act de existența celebrului manuscris din secolele XIII—XIV, „Codex cumanicus”, în cuprinsul căruia se găsesc și două pagini cu notație muzicală.

La Viena am vizitat, printre altele, secția de manuscrise a celebrei Biblioteci Albertina. Aici se află o copie (numai știmatele) a „Cvartetului de coarde op. 22, nr. 1 în mi bemol major” de George Enescu (S. m. 29.095, 49 de file). Aceste știmate au fost oferite de Enescu celebrei formații vieneze de cvartet Rosé, care l-a interpretat la București, în anul 1923. Cum au ajuns ele în Biblioteca Albertina nu este greu de presupus, fiind donate (sau vîndute) de cei care au moștenit bunurile materiale ale violonistului și profesorului Rosé. O copie a știmelilor — autentificate de Viorel Cosma în 1965 ca aparținînd lui Enescu (adnotarea apare în fișierul bibliotecii) — ne va

ajuta să facem din nou o cercetare comparativ-evolutivă a acestui cvartet, confruntîndu-l cu manuscrisul existent în Muzeul muzicii românești, fondul Enescu.

Titus MOISESCU

Globul muzical

Orașul Köln este cel mai important centru de muzică contemporană din R.F.G., se precizează într-un articol din revista *Kultur Chronik* 4/1984. El a devenit Mekka muzicii noi chiar din primii ani după războiul al doilea mondial. Aici evoluau, încă din anii '40, Bernd Alois Zimmermann, Karlheinz Stockhausen, aici au fost atrași ca de un magnet compozitori avangardiști de prin alte locuri: Mauricio Kagel, Ricardo Mandolini, Dimitri Terzakis, José Luis de Delas și mulți alții. Nucleul inițial — puțin numeros și cu o audiență redusă — a evoluat enorm. Datorită activității zeloșilor muzicieni, datorită sprijinului Radiodifuziunii, a unor serii întregi de concerte și emisiuni ș.a. muzica a cîștigat un larg auditoriu. În 1981 s-a întemeiat „Societatea pentru Muzică Nouă din Köln”, societate ce-și propune nu numai să producă muzică, ci și să pună în discuție natura — individuală și socială — a acesteia. Programul de lucru al societății este deschis cooperării cu muzicieni de pretutindeni.

Muzica ce se practică la Köln este de o largă diversitate — stiluri diverse, influențe „regionale” majore: orientale, esteuropene și bizantine. Sînt numeroase spectacolele multimedia, care dealtfel, prin multiplicitatea sugestiilor și implicării, atrag și formează un public tot mai numeros. Se observă la Köln o preocupare deosebită a compozitorilor față de teme sociale, de un generos umanism. Un exemplu recent, dintre numeroasele posibile, este cantata *Miserere* a lui Vinko Globokar. Muzicienii se ridică tot mai frecvent în apărarea omului și a naturii. O impresie puternică a produs-o la Köln în ultima vreme tinărul compozitor californian John McGuire. Muzica sa este de o rafinată complexitate, dar lipsită de ax structural și de accente (o muzică înrudită cu cea minimală). Intenția: atingerea unei maxime obiectivități, înlăturarea a tot ceea ce este subiectiv. O personalitate a vieții muzicale din Köln este Walter Zimmermann, care a fondat *Studio-Beginner*, autor de succes al unei muzici simple, nu rareori inspirată din folclor. Sub titlul de Întîlniri, radiodifuziunea din Köln (W.D.R.) organizează seri de concerte cu artiști de diverse naționalități. „Întîlnire cu Italia”, „Întîlnire cu S.U.A.” au constituit ultimele importante subiecte ale ciclului. Se mai află în pregătire o serie de concerte-portret de muzicieni contemporani. Printre primele portrete: K. Stockhausen, B. A. Zimmermann.

Recent a fost dată publicității o scrisoare a lui Bernd Alois Zimmermann (1918—1970) acest compozitor singular a cărui faimă este în continuă creș-

tere, scrisoare datată Köln, 12 iunie 1946. Document important pentru poziția estetică a autorului, cit și pentru sugestiile privind ambianța muzicală a acelor momente de început — la Köln și nu numai acolo. Compozitorul se adresează pianistei foarte tinere pe atunci Katharina Wirtz, care îi inclusese în repertoriul ei câteva piese pentru pian. Este cale lungă de la „starea“ acestei scrisori la B. A. Zimmermann cel de mai târziu, lector al Universității din Köln și compozitor tot mai prețuit (prezență la Darmstadt încă de la începutul anilor '50 etc.) — însă unele din frazele sale îi explică rectitudinea morală ca artist, refuzul compromisului estetic, ceea ce a și fost motivul unui demaraj profesional-social mai greu. „(...) După părerea mea, ceea ce dă valoare interpretării tale este *forța*, adică tocmai *lipsa de sentimentalism, cuprinderea adecvată și intuitivă a construcției tematică și formale a unei piese*. Muzica trebuie să ne dea *forță, curaj și rezistență morală* — să fie un *eveniment*... Noi vrem muzică obiectivă. Astăzi, cerem operei de artă *mai mult* decât sentiment: ceea ce ne cutremură în adîncul ființei nu va fi, evident, negat... Dar se întîmplă că masa mai largă de ascultători, printre care din păcate și așa numiții «ascultători avizați» se află exclusiv sub influența interpretării de tip romantic, care operează aproape numai cu reprezentări condiționate sentimental — și din acest lucru atît de personal s-a făcut un fel de tîrg...” B. A. Zimmermann îi confesează totodată marile sale dificultăți materiale: „Oare munca unui compozitor este *atît* de lipsită de valoare? Crede-mă, e cîteodată foarte umilitor și poți să-ți pierzi total curajul și încrederea într-o muncă pentru care nu primești nici un ban. Multiplicarea și copierea compozițiilor este o treabă scumpă, pe care nici pe departe nu o poți acoperi din drepturile de execuție...”

★

Anul acesta muzicianul olandez Walter Maas împlinește vîrsta de 75 de ani. El este întemeietorul, în 1945, al fundației Gaudeamus, și director al fundației încă de la început. Cu ocazia celebrării zilei sale de naștere, el a devenit președinte de onoare al prestigiosului centru. Walter Maas a fost și este un promotor activ al muzicii contemporane, susținător fervent al tinerelor generații de compozitori.

★

În mai anul acesta la teatrul din Schwetzingen, Germania Federală, a fost pusă în scenă opera *Ophelia*, de Rudolf Kelterborn, pe un text de Herbert Meier. Spectacolul a reprezentat o pregătire a

unei versiuni ce urmează să fie montată în Berlinul Occidental. Critica apreciază că spectacolul ocolește efectele ieftine de captare a interesului public, că este o piesă concentrată, de un efect profund, original. Textul lui Shakespeare apare serios modificat, un intermezzo renascentist oferă un fragment din Tasso, scena faimoasă de „teatru în teatru“ se cîntă în italiană, spectrul regelui asasinat vorbește prin megafon, castelul de la Helsingör este luminat ca o sală de operație. Ofelia apare puternic reliefată, lucidă, inflexibilă moral, iar partitura ei muzicală, finalul morții ei întru puritate, sînt considerate mari reușite din punct de vedere muzical.

★

În vara aceasta a avut loc cel de-al doilea Congres al Societății Internaționale Schönberg de la Viena. Congresul a însemnat o enormă acumulare de informații, sinteze, idei privind personalitatea și evoluția lui Schönberg, însemnătatea lui, contextul apariției, existenței și posterității sale. Cu toate incidentele istorice — în timpul nazismului Schönberg și elevii săi au fost decretați „în afara artei“ (!) — dodecafonismul și-a cîștigat poziția majoră în cadrul muzicii acestui secol. Studii despre dodecafonismul din Berlin, Cehoslovacia, Ungaria, Norvegia, Rusia din jurul anilor 1920 au oferit o imagine vie, deschisă a fenomenului respectiv.

★

După *Evita*, *Cats*, *Joseph* și *The Amazing Technicolor Andrew Lloyd Webber* a produs anul acesta — un nou musical de mare succes: *Starlight Express*. Uvertură atonală, parodie și utilizare expertă de disco, western, blues, sintetizator, ritmuri nu întotdeauna simple (de exemplu 13/8), muzică inspirată, spirituală, fină ca pastişă-parodie și o punere în scenă la Londra cu mijloace costisitoare, impresionantă. Personajul principal al musicalului este o locomotivă antropomorfă pe roțile, formată din nouă „artiști compleți“, capabili să gliseze în viteză pe șine instalate chiar și deasupra auditoriului și capabili să nu rateze spectacolul deși totul se petrece pe roțile... A. L. Webber, născut într-o familie de muzicieni, cu o solidă educație muzicală din copilărie, compune actualmente un recviem și are în minte intenția să creeze cel puțin și o operă „serioasă“.

I. I.